

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

**BİRİNCİ BÖLÜM
KARAR****OSMAN GÜNEŞ BAŞVURUSU**

Başvuru Numarası : 2022/42158
Karar Tarihi : 4/12/2025

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN
Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Selahaddin MENTEŞ
İrfan FİDAN
Muhterem İNCE

Raportör : Mutlu ALAF

Başvurucu : Osman GÜNEŞ

Vekili : Av. Bilge TOSUN BAŞLAMİŞLİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; işçilik alacaklarına ilişkin açılan davada talebin artırılan kısmının zamanaşımı gerekçesiyle reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucunun iş akdi 1/11/2006 tarihinde feshedilmiştir. Başvurucu 22/6/2011 tarihinde kıdem tazminatı, ihbar tazminatı, fazla mesai ücreti, yıllık izin ücreti, ulusal bayram ve genel tatil ücreti, hafta tatili ücreti alacaklarının tazmini hususunda fazlaya ilişkin haklarını saklı tutarak dava açmıştır.

3. İskenderun İş Mahkemesi 24/5/2012 tarihli kararı ile yetkisizliğine ve dosyanın nöbetçi Ankara İş Mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir. Başvurucu, 18/7/2012 tarihinde dosyanın yetkili iş mahkemesine gönderilmesini talep etmiştir.

4. Ankara 46. İş Mahkemesi (Mahkeme) davada 10/7/2013 tarihli kararla dosyanın süresinde yetkili mahkemeye gönderilmediği gerekçesiyle davanın açılmamış sayılmasına karar vermiştir. Başvurucu, bu kararı temyiz etmiştir. Yargıtay 22. Hukuk Dairesi 29/6/2020 tarihli kararı ile kararı bozmuştur. Gerekçesinde, dosyanın süresinde yetkili mahkemeye gönderilmesinin talep edildiğini belirtmiştir.

5. 7/4/2021 tarihli duruşmada Mahkeme, bozma ilamına uyulmasına ve dosyanın hesap bilirkişisine gönderilmesine karar vermiştir. 14/6/2021 tarihli bilirkişi raporunda başvurunun 1.553,64 TL fazla mesai ücreti, 68,15 TL ulusal bayram ve tatil günleri, 661,66 TL hafta tatili alacağı olduğu hesaplanmıştır. İhbar tazminatı hesaplanmamıştır. Başvurucunun bir yıllık çalışma süresini doldurmadığı için kıdem tazminatını ve yıllık izin alacağını hak etmediği değerlendirilmiştir.

6. 6/10/2021 tarihli duruşmada tarafların rapora itirazlarının değerlendirilmesi için dosyanın yeniden bilirkişiye gönderilmesine karar verilmiştir. 19/11/2021 tarihli ek raporda bir öncekinden farklı olarak ihbar tazminatı hesaplanmış ve başvurusunun 608,68 TL ihbar tazminatı alacağı olduğu tespit edilmiştir.

7. 8/12/2021 tarihli duruşmada tarafların rapora itirazlarının reddine ve başvurucuya ıslah yapması için bir haftalık süre verilmesine karar verilmiştir. Başvurucu 13/12/2021 tarihli ıslah dilekçesini sunmuştur. Taleplerini 19/11/2021 tarihli ek bilirkişi raporu doğrultusunda artırmıştır. Fazla mesai ücreti, ulusal bayram ve tatil günleri ücreti ve hafta tatili ücreti yönünden ise davanın belirsiz alacak davası olduğuna işaret etmiştir.

8. Mahkeme 7/2/2022 tarihli duruşmada davanın kısmen kabulüne miktar itibarıyla kesin olmak üzere karar vermiştir. Kıdem tazminatı ve yıllık izin ücreti alacaklarını tamamen reddetmiş, diğer alacak kalemleri yönünden ise 10 TL üzerinden davayı kabul etmiştir. ıslahla artırılan kısımları ise zamanaşımı nedeniyle reddetmiştir. Mahkeme, gerekçesinde fesih tarihinin 1/11/2006 olduğu tespitini yapmış ve ıslahla artırılan talepler yönünden beş yıllık zamanaşımının dolduğu değerlendirmesinde bulunmuştur.

9. Başvurucu, nihai kararı 7/3/2022 tarihinde öğrendikten sonra 5/4/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

10. Başvurucu; uzun süren yargılama nedeniyle alacaklarının zamanaşımına uğradığını, mahkeme kararının anlamsız hâle geldiğini, mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Somut olayda bir kısım işçilik alacağının zamanaşımı nedeniyle reddedilerek uyuşmazlığın esası incelenmediğinden başvurusunun mahkemeye erişim hakkına yönelik bir müdahalede bulunulduğu görülmüştür.

13. 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu'nun 32. maddesinin son fıkrasında ücret alacaklarının beş yıllık zamanaşımına tabi olduğu hüküm altına alınmıştır. Dolayısıyla somut olayda başvurusunun mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahalenin kanuni dayanağının mevcut olduğu anlaşılmıştır.

14. Hukuki işlem ve kuralların sürekli dava tehdidi altında olması hukuk devletinin unsurları olan hukuki güvenlik ve istikrar ilkeleriyle bağdaşmaz. Bu nedenle mahkemeye erişim hakkı ile hukuki güvenlik ve istikrar gerekleri arasında makul bir denge gözetilmelidir (AYM, E.2014/177, K.2015/49, 14/5/2015). Dava açılmasının belli bir süre koşuluna bağlanmasının hukuki güvenlik ve istikrarın sağlanması ile mahkemeye erişim hakkı arasında

makul bir denge kurulması amacına yönelik olduğu anlaşılmaktadır. Bu sebeple dava hakkının beş yıllık zamanaşımı koşuluyla sınırlandırılmasının meşru bir amaca yönelik olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

15. Ölçülülük ilkesi; elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik, öngörülen müdahalenin ulaşmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını; gereklilik, ulaşmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını; orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2013/66, K.2014/19, 29/1/2014; E.2016/16, K.2016/37, 5/5/2016; *Mehmet Akdoğan ve diğerleri* [1. B.], B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

16. Öncelikle elverişlilik ve gereklilik yönünden tartışılması gereken bir husus bulunmamaktadır. Asıl üzerinde durulması gereken husus, müdahalenin orantılı olup olmadığıdır.

17. Anayasa Mahkemesi; bireysel başvuru kapsamında yaptığı değerlendirmelerde mahkemeye erişim hakkının bir uyumsuzluğu mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyumsuzluğun etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına geldiğini, kişinin mahkemeye başvurusunu engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hâle getiren, bir başka anlatımla mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamaların mahkemeye erişim hakkını ihlal edebileceğini ifade etmiştir (*Özkan Şen* [2. B.], B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

18. Dava açmayı imkânsız kılacak ya da aşırı zorlaştıracak ölçüde kısa olmadıkça dava açma ya da kanun yollarına başvurma için belli sürelerin öngörülmesi hukuki belirlilik ilkesinin bir gereğidir ve tek başına bu durum mahkemeye erişim hakkına aykırılık oluşturmaz (*Remzi Durmaz* [2. B.], B. No: 2013/1718, 2/10/2013, § 27). Bu nedenle usul kurallarını uygularken mahkemelerin yargılamanın hakkaniyetine zarar getirecek ölçüde katı şekilcilikten ve kanunla öngörülmüş usul şartlarının ortadan kalkmasına neden olacak aşırı esneklikten kaçınılması gerekir (*Kamil Koç* [1. B.], B. No: 2012/660, 7/11/2013, § 65).

19. Başvuru konusu olayda başvuru konusunun iş akdi 1/11/2006 tarihinde sonlandırılmıştır. Başvurucu, fazlaya ilişkin haklarını saklı tutarak işçilik alacaklarına ilişkin olarak 22/6/2011 tarihinde dava açmıştır. İlk olarak Mahkemede görülen davada 24/5/2012 tarihinde yetkisizlik kararı verilmiştir. Yetkili mahkemede yapılan yargılamada ise 10/7/2013 tarihinde davanın açılmamış sayılmasına karar verilmiştir. Bu kararın temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 22. Hukuk Dairesi 29/6/2020 tarihli kararı ile mahkeme kararını bozmuş ve bozma sonrasında Mahkeme dosyanın esasını incelemeye başlamıştır. Yargılama süresince başvuru konusunun alacak taleplerine ilişkin olarak 14/6/2021 ve 6/10/2021 tarihli bilirkişi raporları alınmıştır. Başvurucu 13/12/2021 tarihinde bilirkişi raporunda belirlenen miktarları dikkate alarak alacak taleplerini artırdığını belirten ıslah ve talep artırımı dilekçesi sunmuştur. Mahkeme; davahı tarafın zamanaşımı defini dikkate alarak ihbar tazminatı, fazla mesai ücreti, ulusal bayram ve tatil günleri ile hafta tatili ücreti alacaklarının artırılan kısımları yönünden başvuru konusunun talebini reddetmiştir.

20. Uyumsuzluğun işçilik alacağından kaynaklandığı hususunda tereddüt bulunmamaktadır. Davaya konu işçilik alacakları için zamanaşımı süresi beş yıl olarak öngörülmüştür.

21. Anayasa Mahkemesi, zararın tamamının yargılamanın başlangıcında bilinmesinin başvurucudan beklenemeyeceği durumlarda yani davaya konu zararın tespit edilmesinin belli bir uzmanlık gerektirmesi ve mahkemenin de bilirkişi incelemesiyle alacağın miktarını belirleyebildiği uyuşmazlıklarda zamanaşımı süresinin başlangıcının davanın açıldığı tarih dikkate alınarak davanın ıslah ile artırılan kısmının reddedilmesinin başvurucuya ağır bir külfet yüklediğini kararlarında ifade etmiştir. Nitekim bu durumun başvurunun bilirkişi raporuyla belirlenen tazminat tutarının tamamını talep edebilme imkânını ortadan kaldıran orantısız bir müdahale olduğunu da vurgulamıştır (benzer değerlendirmeler için bkz. *Çetin Akboğa* [GK] B. No: 2019/430, 23/3/2023; *Hüseyin Berat Şengül* [2. B.], B. No: 2019/22031, 10/7/2024, §§ 22-46).

22. Somut olayda başvurunun iş akdinin feshi nedeniyle açtığı alacak davasında alacak miktarlarının davanın açıldığı tarihte belirli olmadığı, bu hususların yargılama sırasında olaya ilişkin alınan bilirkişi raporları neticesinde öğrenildiği görülmüştür. Nitekim uyuşmazlığa ilişkin iki ayrı bilirkişi incelemesi yaptırılmıştır. Teknik hesaplama gerektiren uyuşmazlık konusu alacak miktarı belirlendikten sonra başvuru talep artırımı talebinde bulunmuş, dava konusu alacak talebini artırmıştır. Birçok defa bilirkişi raporunun alındığı davada alacak kalemlerinin başvuru tarafından bilinebilir olmamasına rağmen Mahkemenin arttırılan bir kısım alacak yönünden başvurunun talebini zamanaşımı nedeniyle reddetmesi başvurucuya şahsi olarak aşırı bir külfet yüklemiştir. Başvurunun katlanmak zorunda kaldığı külfetin hedeflenen meşru amaçla karşılaştırıldığında orantısız olduğu, dolayısıyla müdahalenin ölçülü olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

23. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmı yönünden Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

24. Başvurucu, uzun süren yargılama nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

25. 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Kanun'da değişiklik yapan 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanun uyarınca üç ay içinde yapılacak müracaat üzerine makul süre şikâyetlerinin Tazminat Komisyonu tarafından inceleneceği düzenlenmiştir. Nitekim Anayasa Mahkemesi, *Ahmet Kartalkuş* ([2. B.], B. No: 2019/39635, 19/3/2024) kararında ilk bakışta ulaşılabılır olan ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun *ikincil niteliği* ile bağdaşmayacağı sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

26. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

27. Başvurucu; ihlalin tespiti ve 11.691,49 TL maddi, 90.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

28. Başvuruda, tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. *Mehmet Doğan* [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; *Aligül Alkaya ve diğerleri (2)* [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; *Kadri Enis Berberoğlu (3)* [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

29. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın neticesiyle ilgili bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyumsuzluğun sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

30. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın **KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA**,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle **KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA**,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının **İHLAL EDİLDİĞİNE**,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak amacıyla Ankara 46. İş Mahkemesine (E.2021/435, K.2022/58) **GÖNDERİLMESİNE**,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin **REDDİNE**,

E. 664,10 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 40.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 4/12/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.